

HAYAO MIYAZAKI'DEN GÖRKEMLİ VEDA: RÜZGAR YÜKSELİYOR

Zeynep ALTUNDAĞ

Khas araştırma görevlisi

Miyazaki'nin hayranları tarafından uzun zamandır beklenen filmi Rüzgar Yükseliyor (Kaze Tachinu) 20 Temmuz 2013 tarihli ilk gösteriminin ardından Türkiye'de ilk defa 13. İf İstanbul Uluslararası Bağımsız Filmler Festivali kapsamında gösterildi. Usta'nın son filmi Mart ayında "Bize Hergün Festival" sloganı ile yola koyulan Başka Sinema vizyon gösterimleri kapsamında İstanbul, Ankara, Bursa, Eskişehir gibi illerde seyirci ile buluştu.

Animenin usta yönetmeni, günümüzün en önemli anime fabrikası olan Stüdyo Ghibli'nin kurucusu Hayao Miyazaki bu defa karşımıza fantastik bir tarihi drama filmi ile çıkıyor. Henüz bir çocuk olan Jiro'nun uçma tutkusunu betimleyen rüya sahneleri ile başlayan film, bir bakıma Miyazaki'nin çocukluğundan ve baba mesleğinden gelen uçak merakını beyaz perdeye taşıyor. Filmin ana karakteri Jiro'nun düşlediği herşey aynı zamanda yönetmen Miyazaki'nin de çocukluk fantezilerini yansıtıyor.

Rüzgar Yükseliyor filmi Miyazaki'nin Tatsuo Hori tarafından 1937 yılında yazılan *The Wind Has Risen* isimli kısa hikayeyi yorumlayarak 2009 yılında hazırladığı manganın animasyon uyarlaması. Filmin ilk dakikalarından itibaren Jiro, uçma tutkusu ile dolu, yaratıcı, hayalperest ve düşlerinden aldığı ilhamla yaşamını sürdüren bir karakter olarak yansıtılıyor. Film boyunca Jiro'yu çocukluğundan gelen uçak tutkusunu kendine özgü bir tasarımla gerçekleştirme ve ilk aşkına kavuşma arzusu ile yola koyulmuş bir maceraperest olarak izliyoruz. Film, 2. Dünya Savaşı'nda kullanılan *Mitsubishi A6M Zero* avcı uçağının tasarımcısı Jiro Horikoshi'nin biyografisini konu alıyor. Miyazaki, Horikoshi'yi Japon ordusunun savaş stratejilerine hizmet etmiş bir mühendisten öte, tek arzusu nadir güzellikteki uçaklar yapmak olan bir mucit olarak tanımlıyor. Yönetmen, bu veda filminde savaşı Horikoshi karakteri ekseninde aşkla harmanlıyor; bu defa aşkta dozu oldukça artırırken fantezide bir miktar azaltıyor. Bu durum, filmi daha gerçekçi bir düzeye taşıırken, alışılmışın dışında bir Miyazaki deneyimine yol açıyor. Senaryosu ve diyalogları ile yer yer melodrama yönelen film, geleneksel Miyazaki anlatısının dışında bir seyir izliyor ve Miyazaki hayranlarının genel beklentilerini kısmen yanıtsız bırakıyor. Buna

karşılık yönetmenin sade çizgileriyle, herbir karesi resim değerinde manzara sunumları, eşsiz renk kullanımıyla zirveye taşıdığı anime tekniği bakımından ustalık eseri olarak anılabilir.

Baş kahraman Jiro Horikoshi'nin hayalindeki uçağı tasarlama hikayesi olan film 1945 yılının savaş şartlarındaki Japonya'sında geçiyor. Taşrada yaşayan Jiro hayallerini uyku ile beslemeyi ihmal etmeyen, her fırsatta uçma ve uçak tutkusuna olan motivasyonunu artıracak aktiviteler yapmaktan hoşlanan bir çocuk. Öyle ki, kütüphaneden edindiği *Aircraft Journal: Aviation* isimli dergiyi İngilizce bilmiyor olmasına rağmen sözlük ile okuyup anlamaya çalışıyor. En büyük idolü olan İtalyan uçak tasarım mühendisi Giovanni Battista Caproni ile tanışması da bu dergi sayesinde oluyor. Film boyunca Caproni, Jiro'nun hayallerindeki tek dostu ve yol göstericisi olarak seyircinin karşısına çıkıyor. Bu hayali karşılaşmalardan birinde İtalyan tasarımcı Caproni, Jiro'yu gözlük kullandığı için asla pilot olamayacağı konusunda uyarıyor ve kendisi gibi bir uçak tasarımcısı olmasının onu çok daha üstün bir konuma getireceğini söylüyor. Tokyo'da havacılık okulunda uçak mühendisliği okuyan Jiro, tatilden dönerken trende -ileride, yetişkin bir erkek olduğunda yine karşısına çıkacak olan- hayatının aşkı Naoko ile karşılaşılıyor. Bu karşılaşmanın hemen ardından Japonya'nın Tokyo'yu da içine alan Kanto Adası'nda bir deprem meydana geliyor ve filmi birdenbire dramatik bir boyuta taşıyor. Böylece deprem, yangın, savaş ve hastalık gibi birbiri ardına izleyen felaketler karşısında gelişen bir aşk ve tutku hikayesi ile Miyazaki alışlagelmişin dışında daha gerçekçi bir tarza dönüş yapıyor. Gökyüzü sahneleri, ilginç uçak tasarımları, anime tarihi açısından büyük bir öneme sahip olan Kanto Depremi (The Great Kanto Earthquake, 1923) sahnesi, kıydan köşeden tarihin iç karartan gerçekliğine tanık olmamız bakımından gösterdiği savaş görüntüleri filmin hiç de aşkın olmayan fantastik bölümlerini oluşturuyor. Buna karşılık Miyazaki'nin herhangi bir filmi *Rüzgar Yükseliyor* ile kıyaslandığında baştan aşağıya yeniden tasarlanmış mekanlarda, bu dünya için dizayn edilmemiş yaratıklarla dolu diyarlarda geçiyor. Yönetmenin uçma tutkusunu her fırsatta yansıttığı devasa bir uçan şatoda geçen *Howl'un Yürüyen Şatosu* (2004), gökyüzünde salınan Laputa'ya ulaşmak uğruna verilen aksiyon dolu mücadelenin hikayesi olan *Laputa: Gökteki Kale* (1986), Porco Rosso isimli lanetli domuz pilotun İtalya'da geçen hikayesini anlattığı *Kırmızı Kanatlar* (1992), küçük bir cadının yetişkinliğe geçiş evresini konu alan *Küçük Cadı Kiki* (1989) veya üstün yeteneklere sahip savaşçı bir prensesin tabiat uğruna

mücadelelerini anlatan *Rüzgarlı Vadi* (1984) animeleri ilginç uçak ve uçan cisim tasarımları ile en ön plana çıkan filmlerdir.

Rüzgar Yükseliyor, Hayao Miyazaki'nin aşkı en açık biçimde işlediği film olması bakımından da ayrıca incelenmeyi hak ediyor. Ancak hayatının merkezinde hayalini kurduğu uçağı tasarlama tutkusu olan bir mühendisin, henüz çok gençken tanıştığı Naoko ile olan aşk hikayesi filmin anlatısı içerisinde belirsiz bir rekabete yol açıyor. Bir taraftan ana karakterin çocukluktan gelen uçma tutkusu hikayenin akışına yön verirken, birdenbire anlatının merkezine oturtulan bir aşk hikayesi olayların geçişlere fırsat vermeden aniden gelişmesine ve filmin inandırıcılığını yitirmesine sebep oluyor. Örneğin, Naoko'nun Jiro ile ormanda karşılaştığı ve ilk defa baş başa kaldığı sahnede Jiro'ya "seni bana getirdiği için doğaya teşekkürlerimi sunuyordum" demesi veya Jiro'nun bir akşam yemeği sahnesinde Naoko'yu görür görmez ayağa kalkarak evlenme teklif etmesi, ardından Naoko'nun tüberküloz olduğunu açıklaması anlatı bütünlüğü içerisinde melodrama yaklaşan bir yoğunlukta, gerçeklikten uzak bir mesafede yer alıyor. Zaman zaman Japonca'dan Türkçeye çevrilirken diyalogların belki de anlamını yitirmesinden ötürü dram içerikli bir sahnenin komikleşebildiğine tanık olan seyirci, şimdiye değin hiç aşk hikayesi anlatmamış, en fazla gençliğe henüz adım atmış kahramanları arasında gelişebilecek aşkların olasılığını göstermiş olan Miyazaki'yi *Rüzgar Yükseliyor* da ilk defa bir aşk hikayesi yorumlarken izliyor olmanın verdiği tuhaf hissiyatı duyuyor; aynı zamanda üstün anime tekniği ile muhteşem bir seyirlik sunduğu için tatmin oluyor.

Bugüne kadar izlediğimiz anime filmleri Hayao Miyazaki'nin hayalleriyse eğer, *Rüzgar Yükseliyor* bu hayalperest dehanın uyanma evresidir. Yönetmen uyandığında bu rüya sona erer, ancak şanslıysak gündüz rüyaları Miyazaki'yi hiç terk etmez ve farklı bir düzlemde, yeni projelerle anime tarihinin en büyük ismi üretmekten asla vazgeçmez. Filmde de Fransız şair Paul Valéry'nin dizelerini sıkça dile getirdiği gibi "Rüzgar Yükseliyor, yaşamaya devam etmeliyiz".

